
Skoleproblemer. Svar paa fire Spørgsmål

Et stykke journalistik af

Kaj Munk

Udgivet i 2015. Teksten må i denne form frit benyttes med angivelse af Kaj Munk Forskningscentret, Aalborg Universitet, som kilde.

Kaj Munk Forskningscentret, Aalborg Universitet.

Indhold

Skoleproblemer. Svar paa fire Spørgsmål

4

Skoleproblemer. Svar paa fire Spørgsmål

Skoleproblemer. Svar paa fire Spørgsmål

Skole-Problemer.

Svar paa fire Spørgsmaal.

Jp 6/9 31

Af Sognepræst Kaj Munk.

Efter i en tidligere Artikel at have søgt Plads mellem Foregangsmændene paa Skoleidéernes Omraade ved at optræde som Talsmand for det sidste nye og mest moderne System, nemlig det gode gammeldags, at det er sundt for Mennesker tidligt at gøres bekendt med, at der her i Livet er Regler at indordne sig under, Orden at holde, Lektier at lære, Ros og Straf at erhverve, tillader jeg mig at fremkomme med et Par Udbrud angaaende de konkrete Spørgsmaal, som i disse sidste Dage har sat Sindene i Bevægelse, det positive: Bør Skoletiden forlænges med 1 Aar? Og de tre negative: Bør Eksamen afskaffes, bør det gejstlige Tilsyn ophæves, bør Undervisning i Religion bortfalde?

Bør Skoletiden forlænges med 1 Aar? Svar: Skoletiden bør snarest muligt forkortes med 3 Aar, saaledes at den fastlægges f. Eks. fra det tiende til det fjortende Aar. Herved vil adskilligt være vundet. For at nævne noget af det mindre vigtige først: Det undgaas, at Spædbørn en pludselig Morgenstund sættes til at trave ofte kilometerlange, regnfulde og halvmørke Skoleveje. Hvis Skolen har en saa nedbrydende Indflydelse paa sine Ofre, som mange af Nutidens med kraftigst Stemme udstyrede Pædagoger holder for, er det jo kun en Fordel, at det varer saa meget længere, inden Barnet lukkes ind i Helvedet. Og hvis den, som en Del Pædagoger dog endnu har til Anskuelse, virker efter sin Hensigt, opdragende og belærende, kan det næppe være til nogen Fortræd, at Læreren straks har for sig en noget højere Grad af Modenhed at henvende sig til. Nævnes bør ogsaa, som et af de Samfundsgoder, Foranstaltningen vil afstedkomme, dette, at Undervisningens Budget, der nu er pumpet op til den yderste Grænse ind imod Punktering, i nogen Maade vil blive aflastet for sit altfor høje Tryk. Men Hovedgevinsten formenes at blive et alvorligt Attentat paa den Arbejdssløvhed og Stoflede, der nu hyppigt forekommer hos de sidste Aargange som en Følge af, at det har varet for længe og det hele er blevet for velbekendt.

Kan 7 Aars Resultat da naas paa 4? Utvivlsomt. Men en yderligere Nedsættelse af Dommens Tidsudmaaling tør jeg heller ikke foreslaa.

Hvad skal et Barn have overkommet i sin Skoletid? Være sat i Gang. Næppe mere. Det skal stifte Bekendtskab med de allervigtigste Personer og Begivenheder i Historien; jeg nævner i Flæng: Overgangen over det røde Hav, Feidias, Alexander den Store, Opførelsen af Dannevirke, Dronning Margrethe og Telefonens Opfindelse; kende noget til Danmark og lidt til de 5 Verdensdele (men selvfølgelig hverken Dnejr eller Guadalquivir); forstaa sig paa, hvordan Bogstaverne gøres, og hvordan de kan sættes sammen, saa de giver Mening til et almindeligt Kærestebrev; tyde dem, saa det i hvert Fald selv kan stave sig igennem de Dokumenter, et jævnt Menneske kan blive udsat for at skrive under paa; kunne den lille Tabel og have lidt Anelse om, hvorfor den fungerer, som den gør; de, der har Sangstemme,

synges. Synderligt mere skal Skolen ikke drive det til; mange er nemlig ikke i Stand til at gabe over ret meget mere; har ikke Trang til det, faar ej heller Brug for det. Hvorfor skal der mases med dem? Og de andre vil som Regel i vor Tid have Mulighed for selv at bygge videre paa Grundlaget. Maaske det dog var ønskeligt, at en saadan Mulighed sikredes dem.

(Noget helt andet og meget, meget bedre var det jo, om man havde en Maskine til at indregistrere enhver 10-aarigs aandelige Formuenhed og saa kunde lade dem, der hører sammen i Anlæg og Evner, uddannes sammen i Klasse. Men det er vel Fremtidsmusik, der først kan sættes ud for Orkester, naar hvert Barn i Landet har sin Flyvecykle, saa Afstand ikke er til Hinder mere, eller endnu bedre, naar vi har lært at koncentrere Sjælene ud af Legemeerne, saa disse kan strække sig i den sødeste Søvn i Fjerene, naar Mor istemmer sit: ”Op, lille Hans, op, lille Hans, op og gaa i Skole”, mens Sjælene stiller med en Radiobølges Hastighed samstemt om Pædagogens Kateder i et Lokale midt i Landet. Og selv overfor saa lysstraalende Udsigter kan man komme i Tvivl, om mon dog ikke Vorherres Plan er den fornuftigste, den, der som bekendt gik ud paa at lade Klinten gro sammen med Hveden til Høstens Dag).

Imellem den Skok af Indvendinger, der kan fremføres mod en Forkortelse af Skoletiden, har jeg ingen fundet af virkelig Vægt. Og naar man kan komme ud for en Henvisning til, at mange Forældre er glade ved at kunne sende deres Børn hen i Skolen, for saa er de a’e med dem i den Tid, er hertil kun at sige, at denne Betragtning af Skolen er saa fornærmelig for den, at den ikke kan gøre Krav paa nogen Imødegaaelse.

*

Bør Eksamen afskaffes? Ikke foreløbig. Ikke førend Høsten afskaffes i Danmark. Sammenligningen halter, men det gør den kun mere æggende. Man pløjer og harver og saar og tromler for Høstens Skyld, dvs. naturligvis ikke for Høstens, men for Afgrødens Skyld, den, man har og drager Nytte af længe efter, at Høsten er endt; men det er alligevel Høstens Dag, man forbereder sig til og glæder sig til, og det er den Dag, da det gjælder. Det er da ogsaa ganske udmærket, at der er saadan en Termin, da Resultatet gøres op. Selvfølgelig skal Skolekommissionen ikke sidde med sit Ur i Haanden og give to Minutter i hvert Fag til hver Elev til at prøve dens Hukommelse i. Men ved en forstandig Overhøring er det nemt at danne sig et Skøn over, baade hvordan den enkelte er og arbejder, og hvordan det i det hele og store ligger, et Skøn, der er af Værdi for alle Parter, ikke mindst for Læreren. Og hvorfor dog ikke unde Børnene den Smule Sorte-Gryde i Dagenes ensformige Bro-Bro-Brille, Klokkeren ringer ellers?

Bør det gejstlige Tilsyn ophæves? Ja, lad det endelig det. Men lad os først og fremmest ophæve den værdiglatterlige, middelalderligtyske Benævnelse for det. Bagefter kan vi saa snakke om selve Sagen, idet vi stadig husker os selv paa, at det er ikke nok til det kirkelige Tilsyns Ophævelse, at Lærerne gør Ophævelser. Men der er dog en reel Portion Rimelighed i at anse det for utilfredsstillende, at i en saadan Sagkundskabens Tid som vor er et saa betydningsfuldt Væsen som Skolevæsenet henlagt under nogle Provster, hvis Hovedvirke ligger paa et ganske andet Felt. Nej, lad der bare blive lavet nogle Konsulenter, der har faaet skolespeciel Uddannelse, og hvis Embeder tilsikrer dem Mulighed for helt og holdent at

staa i Skolens Tjeneste, og som endelig - deres smørblide Titel til Trods - udstyres med en farende Myndighed, saa de dukker op uventet overalt for at følge med og sammenligne og vejlede og kontrollere og give Raad og Ros og Røfler, eftersom der trænges dertil.

Er det fortsat nødvendigt med en Skolekommission paa Stedet, bør den nuværende Sammensætning foretrækkes: To læge Medlemmer, der ganske vist ofte hverken kan stave eller regne saa godt som de dygtigere af de Børn, de skal bedømme, men som alligevel udmærket kan være varmt interesseret i og have sund Forstand paa Skolens Arbejde, plus Stedets Præst, hvis Barndom og Ungdom er gaaet med Skolegang, og hvis Embedstid byder ham Timers Samvær med Skolebørn ugentlig, og hvis Stilling i Sognet dog bærer et vist Præg af Uafhængighed til alle Sider. Men forøvrigt bør det i Bilernes, Telefonernes og de høje Embedslønningers Tidsalder ikke anses for uoverkommeligt for Skolekonsulenten alene at klare Ærterne. Ankes der til ham fra et Sogn, vil han hurtigt kunne komme til Stede og foretage Undersøgelser, og - om nødvendigt - vil han friere kunne løfte en advarende Pegefinger mod Læreren end dennes Kollega i Præstegaarden.

Rigtignok sagde en ældre ung Degn paa Lolland til mig for nylig: ”Jeg frygter for disse flyvende Tordenkiler, som vi kan risikere kommer til os paa Kæpheste; jeg foretrækker det Tilsyn, vi nu har, fordi det intet Tilsyn er.” Det er vist altsammen saa lidt galt, at det er nær ved at være rigtigt; og da nu Kravet om en Forandring er udgaaet fra Lærerstanden, maa den vel selv have paa Følelsen, at den trænger til et virkeligt Tilsyn.

Der er maaske ogsaa rundt omkring Slendrian, Hjælpeløshed og forvirret Frihedsidealisme, som resoluttere kan tages under Behandling, naar det er Folk af deres egne, der er gjort til Herrer over dem, alt efter Recepten: Frænde er Frænde værst. Men som det var en Balsam for Prinsen, der var sat i Tømmerlære, at hans Mester engang havde været Fuglekonge, saaledes er Lærerens Standsbevidsthed ved at lægge ham i Munden: ”Hellere laane Ryg til Knubs af en Konsulent end Skuldre til Klap af en Præst.”

*

Bør Religionsundervisningen bortfalde? Hidtil er det Landsbyskolen, der hovedsagelig har været i mine Tanker; men her gælder det fuldt saa meget By som Land. Religion er det sidste af alle ”Fag”, Skolen maa miste. Det bør beholdes, om ikke for andet, saa for Børnernes Fornøjelses Skyld. Thi større Glæde beredes der næppe Barnet i Skoletiden, end naar det første Gang faar fortalt Eventyrene om Adam og Eva, Josef og hans Brødre, David og Goliath, de vise Mænd fra Østerland osv. osv. Kulturelt set vil det være en Skændsel at lade en Slægt vokse op, der ikke aner, hvem Moses og Paulus er. Moralsk set bør det betænkes, at ”al Moral uden Religion er Vrøvl”, og at ingen Løgn er samfundsmæssigt farligere end den Løgn, at Religionen er en Privatsag. Religiøst set har kun een Indvending Vægt: at det skader Barnets Religiøsitet, at det lærer Religion i Skolen. Det kan det gøre; men hvad kan ikke skade hvad? Det turde skade den ulige mere, om det aldrig lærte Religion. Den bedste Form for Religionsundervisning er, som tidligere berørt, naturligvis den, at Læreren selv er kristeligt grebet, saa det præger hans Færd. Men der er ingen Grund til at tvinge ham til ved Siden heraf at bevare som en Hemmelighed, som han aldrig maa lade gaa videre til Børnene, at Jesus er født.

